

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
Interne Nota 332

A. Pronk

Productie, verwerking en afzet van conserven- en diepvriesgroenten in België

November 1986

NIET VOOR PUBLIKATIE - NADruk VERBODEN

INHOUD

Blz.

WOORD VOORAF	5
1. DE GROENTEVERWERKENDE-INDUSTRIE	7
1.1 Structuur groenteverwerkende-industrie	7
1.2 Groenteconservenindustrie	7
1.3 Diepvriesindustrie	10
1.4 De financiële positie in de branche	14
2. TOELEVERING GROENTEVERWERKENDE-INDUSTRIE	19
2.1 Plaats van de groenteteelt binnen de land- en tuinbouw	19
2.2 Ontwikkeling produktiewaarde groenteteelt	20
2.3 Ontwikkeling areaal groenteteelt	20
2.4 Structuur van de teeltbedrijven	23
2.5 Contractteelt	23
2.6 Veilingen	25
2.7 Produktie industriegroenten	25
2.8 Telersprijzen industriegroenten	26
3. INTERNATIONALE HANDEL	28
3.1 Betekenis van de export	28
3.2 Export van conservengroenten	28
3.3 Export van diepvriesgroenten	32
3.4 Import van verwerkte groenten	33
4. AANKOPEN EN CONSUMPTIE VAN VERWERKTE GROENTEN	36
4.1 Ontwikkeling verbruik van verwerkte groenten	36
5. SLOTOPMERKINGEN	37
6. STERKE- EN ZWAKKE PUNTEN GROENTEVERWERKENDE-INDUSTRIE	39
LITERATUUR	40

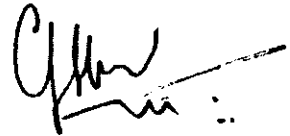
WOORD VOORAF

Deze beschrijvende analyse van de Belgische groenteverwerkende-industrie is van de hand van A. Pronk, medewerker van de Afdeling Algemeen Economisch Onderzoek en Statistiek en vormt de eerste in een reeks van drie. Nog in uitvoering zijn studies over Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland. Deze landenstudies vormen een onderdeel van een breed marktonderzoek dat het Landbouw-Economisch Instituut al enige tijd in uitvoering heeft en dat volgens de huidige planning in de loop van 1987 zal worden afgerond.

Andere onderdelen van het onderzoek vormen o.a. een marktstructuuronderzoek bij telers en een enquête bij levensmiddelendistributie-organisaties over hun marketing beleid t.a.v. groenteconserven. Voorts treft het LEI voorbereidingen voor een onderzoek naar het huishoudelijk verbruik van groenteconserven. Een bedrijfseconomisch onderzoek moet verder antwoord geven op de vraag: hoe sterk zitten de conserventeelten in het bouwplan van de telers in Nederland?

Het uiteindelijke doel van het onderzoek is een analyse van de afzetperspectieven op middellange termijn op binnen- en buitenlandse markten.

Projectleider,

Drs. G.C. de Graaff

Den Haag, november 1986

1. DE GROENTEVERWERKENDE-INDUSTRIE

1.1 Structuur groenteverwerkende-industrie

De groenteverwerkende-industrie omvat momenteel 25 bedrijven. Van deze 25 bedrijven produceren 7 bedrijven uitsluitend conservengroenten, 15 uitsluitend diepvriesgroenten en 3 bedrijven zowel conserven- als diepvriesgroenten. Daarnaast produceren een tweetal bedrijven nog fruitconserven en andere fruitprodukten. De verwerkende-industrie biedt werkgelegenheid aan ruim 3.000 personen. De laatste jaren neemt het aantal werkzame personen weer toe. In 1980 waren er in de totale groenteverwerkende-industrie 2.450 personen werkzaam tegenover 3.650 in 1975. Als gevolg van bedrijfssluitingen en liquidatie van vooral conservenbedrijven is het personeelsbestand tussen 1975 en 1980 met meer dan een derde verminderd. Het totaal aantal bedrijven is de laatste jaren vrij constant gebleven en schommelt gemiddeld rond de 25 bedrijven. Het aantal conservenbedrijven is weliswaar verminderd maar door oprichting van nieuwe diepvriesbedrijven is het totaal aantal per saldo nagenoeg gelijk gebleven.

Tabel 1.1 Grootteklasse-indeling op basis van aantal werknemers 1982, groenteverwerkende-industrie

	5-50	50-100	100-200	200 e.m.	Totaal
Aantal bedrijven	9	4	7	3	23
Personeelsbestand	235	324	882	1746	3187

Uit tabel 1.1 blijkt dat 9 bedrijven minder dan 50 werknemers hebben. Van deze 9 bedrijven hebben er 5 minder dan 20 personeelsleden. De gemiddelde bedrijfsgrootte, gemeten naar het aantal werknemers, bedroeg in 1982 bijna 140 personen. De groenteverwerkende-industrie is nagenoeg geheel geconcentreerd in het Vlaams sprekende deel van België en wel in de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen. Van de 23 bedrijven in 1982 waren er 8 gevestigd in Antwerpen, 11 in West-Vlaanderen en 4 in de overige provincies.

Er is in België een duidelijk onderscheid te maken tussen de groenteconservenindustrie die ca. 100 jaar bestaat en de diepvriesindustrie die eerst sedert de zestiger jaren aan zijn ontwikkeling is begonnen.

De groenteconserven-industrie ontstond in 1886 door oprichting van het groenteconservenbedrijf "Marie Thumas". Na dat jaar werden in kort tijdsbestek meerdere conservenbedrijven opgericht. Een aantal van deze conservenbedrijven die aan het eind van de 19e eeuw zijn opgericht, zijn in al dan niet gewijzigde vorm nog actief.

1.2 Groenteconservenindustrie

België neemt na Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Nederland de vierde plaats in op de ranglijst van grootste producenten van conservengroenten binnen de Europese Gemeenschap. Het aandeel van België in de totale EG-productie is na 1980 voortdurend toegenomen. In 1980 vond 6,3% van de totale EG-productie van groenteconserven in België plaats. Na een aanvankelijke toename van het aandeel van België in de totale EG-productie van groenteconserven tot 8,6% in 1983 is in 1984 het aandeel enigszins ge-

Tabel 1.2 Produktie van conservengroenten binnen de EG
(x miljoen l/1 van 850 ml.)

Land	1978	1980	1981	1982	1983	1984
West-Duitsland	134	103	121	119	78	72
België	161	125	180	214	186	163
Denemarken	19	23	23	22	28	27
Frankrijk	1.128	890	1.062	1.262	1.005	1.109
Ierland	32	32	33	24	22	.
Italië	177	169	168	168	165	164
Nederland	239	225	279	325	282	306
Verenigd Koninkrijk	484	417	354	387	386	326
Totaal EG	2.374	1.984	2.220	2.522	2.152	2.167
Aandeel België in %	6,8	6,3	8,1	8,5	8,6	7,5

Bron: O.E.I.T.F.L./VIGEF

daald en bedroeg in dat jaar 7,5% zoals blijkt uit tabel 1.2.

De Belgische conservenindustrie heeft de afgelopen 20 jaar een opmerkelijke ontwikkeling doorgemaakt. De produktie van conservengroenten die in 1965 nog 71.000 ton bedroeg was in 1974 gestegen tot ruim 210.000 ton. De produktie is in deze periode dus bijna verdrievoudigd.

Deze sterke toename van de produktie was mogelijk met behulp van nationale steun en met steun van de EG die in het kader van het Europese Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL) de Belgische groenteverwerkende bedrijven zoals ook in andere EG-landen financieel ondersteunde. In tabel 1.3 wordt een overzicht gegeven van de toegekende bijstand in het kader van het EOGFL-fonds gedurende de jaren 1978-1984.

Tabel 3.1 Toegekende bijstand aan de groente- en fruitverwerkende-industrie gedurende de jaren 1978-1984 (x 1000 ECU)

Land	Bedrag
België	10.822
Nederland	15.373
BRD	27.900
Frankrijk	56.496
Overige landen	206.128
Totaal EG	316.719

De gegevens in tabel 1.3 hebben betrekking op directe bijstand, hetgeen in dit verband wil zeggen dat de Europese Commissie een bedrag aan bijstand rechtstreeks uitkeert aan een begunstigde die daarom voor een bepaald investeringsdoel heeft verzocht. Dit in tegenstelling tot indirecte bijstand waarbij de Commissie een deel van de uitgaven aan een lidstaat vergoedt, die zijn gedaan overeenkomstig de communautaire voorschriften. De basis voor de sterke groei van de conservenindustrie is in feite gelegd in de jaren na 1965. Van de tussen 1965 en 1978 door de EG verstrekte subsidies aan de Europese groente- en fruitverwerkende-industrie kwam 21% ten goede aan België. Het bedrag dat hiermee gemoeid was bedroeg rond de 40 miljoen gulden.

De expansie van de conservenindustrie duurde voort tot 1975-1976 toen als gevolg van overproduktie een scherpe prijsconcurrentie ontstond waar-

door veel bedrijven in moeilijkheden kwamen. De problemen namen nog verder toe toen met name Frankrijk zijn verkoopinspanningen op exportmarkten waaronder ook de Belgische markt verhoogde.

België was tot die jaren in staat geweest de groeiende produktie op buitenlandse markten af te zetten. De belangrijkste afnemers waren hierbij West-Duitsland en in mindere mate Nederland.

Frankrijk, veruit de grootste groenteconservenproducent van de EG was bezig met ondersteuning van de nationale overheid een sterk op de export gericht beleid te voeren om zodoende haar marktpositie op exportmarkten te verstevigen en uit te breiden. De Franse overheid stimuleerde de verwerkende-industrie d.m.v. het verstrekken van subsidies zoals voor opslag en transport, investeringen en export. Tegelijkertijd schermde men haar eigen niet onbelangrijke thuismarkt af door het afkondigen van importbeperkende maatregelen.

De Franse industrie probeerde tevens directe invloed op de Belgische markt uit te oefenen door het overnemen van nationale produktiebedrijven hetgeen uiteindelijk in 1978 leidde tot overname van het conservenbedrijf Culina door het op een na grootste groenteverwerkende bedrijf van Frankrijk nl. Saupiquet. Dit bedrijf heeft een aandeel van ca. 15% in de totale produktie van groenteconserven in Frankrijk. Een jaar later echter werd "Culina" door "Saupiquet" weer geliquideerd in verband met oplopende verliezen van "Culina". In hetzelfde jaar 1979 werd door "Bonduelle", met aandeel van ruim 20% in de produktie het grootste conservenbedrijf van Frankrijk, met meer succes het bekende Belgische conservenbedrijf "Marie Thumas" overgenomen dat reeds enkele jaren in financiële moeilijkheden verkeerde en in het seizoen 1978/'79 zelfs failliet ging.

Marie Thumas NV had begin jaren zeventig een marktaandeel in België van ca. 50%. De onderneming had 3 produktiebedrijven in België, 2 in Frankrijk en 1 in Italië. Bovendien had men in diverse landen, waaronder Nederland, verkoopkantoren. Anno 1986 behoort het bedrijf, waarvan de naam inmiddels gewijzigd was in NV Nieuwe Marie Thumas, tot de grootste conservenbedrijven van België. De produktie vindt plaats vanuit een modern bedrijfscomplex te Mechelen van waaruit men tevens de markt voorziet van produkten van het Franse moederbedrijf Bonduelle.

De afgelopen jaren heeft een duidelijke schaalvergroting plaatsgevonden. Een aantal niet rendabele bedrijven is gesloten. Enkele anderen hebben zich geheel toegelegd op de produktie van diepvriesgroenten of hebben diepvriesgroenten in hun produktiepakket opgenomen. Het aantal conservenfabrikanten daalde hierdoor van 15 in 1978 tot een tiental in 1985.

De produktie bestaat voornamelijk uit erwten, wortelen, een combinatie van deze twee produkten en bonen. In 1984 bestond meer dan 75% van de totale produktie uit deze produkten zoals blijkt uit tabel 1.4.

Tabel 1.4 Produktie van conservengroenten (x 1000 kg)

Produkt	1965	1970	1975	1980	1982	1984
Erwten	24.759	51.207	52.160	20.483	44.567	39.790
Wortelen	3.572	13.767	16.331	12.403	16.790	24.642
Erwten en wortelen	8.258	25.838	34.350	33.926	37.822	33.969
Bonen	14.569	42.941	44.606	28.387	43.136	35.191
Macedoines	3.198	8.359	3.268	3.993	4.695	4.375
Schorseneren	568	2.696	7.834	5.679	8.686	10.918
Spinazie	1.951	1.837	2.037	1.076	1.197	3.015
Selderij	2.258	3.632	2.835	3.583	5.132	3.838
Overige produkten	10.984	9.231	9.946	18.292	22.563	18.975
Totaal	70.117	159.508	173.367	127.822	184.588	174.713

(Bron: LEI, Brussel)

De drie grootste conservenbedrijven hebben een aandeel van ruim 60% in de totale produktie. Een bedrijf neemt meer dan een kwart van de produktie voor haar rekening. Tabel 1.5 geeft een indeling van de bedrijven naar grootte van de produktie in 1984.

Tabel 1.5 Grootte-klasse indeling conservenindustrie (1984)

Grootte-klasse	Aantal bedrijven	Produktie x 1000 kg	Produktie- aandeel in %
tot 15.000 ton	5	30.895	17,7
15.000 tot 30.000 ton	2	37.125	21,3
30.000 ton en meer	3	106.692	61,0
Totaal	10	174.713	100,0

De in tabel 1.5 genoemde produktie van 174.713 ton is gerealiseerd door de volgende bedrijven:

1. Talpe NV, Kortemark
2. Leguma NV, Zedelgem
3. Dino PVBA, Pittem
4. Pico NV, Stabroek
5. Rovana NV, Rijkevorsel
6. Rena NV, Heist op den Berg
7. Le Semeur NV, Mechelen
8. Nieuwe Marie Thumas NV, Mechelen
9. La Corbeille NV, Hulshout
10. Scana-Noliko NV, Hulshout
- Erco Diest

1.3 Diepvriesindustrie

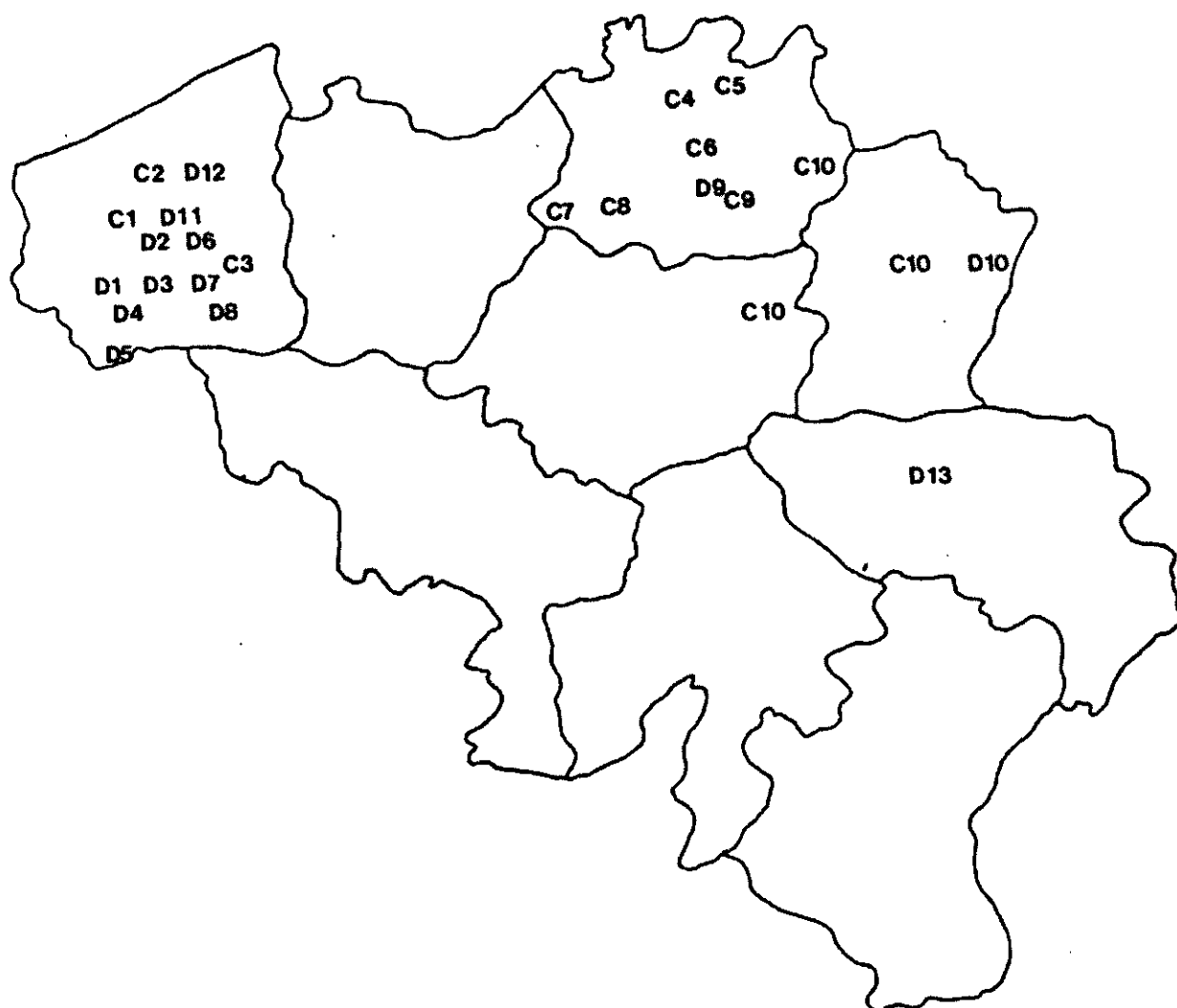
In tegenstelling tot de conservenindustrie is de diepvriesindustrie pas in de zeventiger jaren aan zijn onstuimige groei begonnen.

Het totale aantal diepvriesbedrijven bedraagt momenteel 15, waarvan er alleen al tussen 1970 en 1980 acht nieuw zijn opgericht. De bedrijven die zich momenteel met de produktie van diepvriesgroenten bezig houden zijn:

1. Westfro NV, Staden
2. Dickogel NV, Staden
3. Horafrost NV, Staden
4. Pinquin NV, Staden
5. Pasfrost NV, Zonnebeke
6. Unifrost NV, Ardooie
7. Ardovries PVBA, Ardooie
8. Jabell NV, Harelbeke
9. Frima-Viking NV, Grobbendonk
10. Noliko NV, Bree
11. Talpe NV, Kortemark
12. Boreal-Haliro, Ardooie - Roeselare
13. Hesbaievries
14. Leguma NV, Zedelgem
15. Belgro, Ardooie

Op en drielat bedrijven na is de gehele diepvriesindustrie geconcentreerd in de provincie West-Vlaanderen zoals blijkt uit figuur 1.1.

Figuur 1.1 Geografische spreiding van de Belgische groenteverwerkende-industrie in 1985

De produktie van diepvriesgroenten die in 1965 nog slechts 7.000 ton bedroeg was in 1984 gestegen tot 149.000 ton. België behoort samen met het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Nederland en West-Duitsland tot de 5 belangrijkste producenten van diepvriesgroenten van de EG, waarbij vooral de produktie van België de laatste jaren sterk is gestegen. Het aandeel van België in de totale produktie van diepvriesgroenten van de EG is daarom eveneens sterk toegenomen.

Het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en West-Duitsland produceren voornamelijk voor de binnenlandse markt, hoewel er ook export plaatsvindt. De produktie van België en Nederland daarentegen wordt vooral in het buitenland verkocht. Hierbij is West-Duitsland de belangrijkste afnemer. In de loop der jaren heeft Nederland op de Westduitse markt steeds meer concurrentie ondervonden van België dat zijn jaarlijkse produktietoename vooral naar dat land exporteerde.

Meer nog dan bij de conservenbedrijven het geval is, zijn de diepvriesbedrijven nauw met elkaar verweven door de sterke familieband die er tussen de eigenaren van de bedrijven bestaat. Desondanks zijn ook de diepvriesbedrijven in een felle onderlinge concurrentiestrijd verwickeld.

De produktie van diepvriesgroenten is vooral sterk toegenomen toen boeren en groot handelaren in groenten zelf diepvriesbedrijven oprichtten om zodoende de verwerking van verse groenten tot diepvriesprodukten zelf ter hand te nemen en daarmee de toegevoegde waarde van hun produkten te vergroten. Diepvriesprodukten in het algemeen en diepvriesgroenten in het bijzonder zijn sterk in populariteit toegenomen, zowel in België als in andere landen van de Europese Gemeenschap.

De Belgische diepvriesindustrie kent enkele grote ondernemingen, waarvan Frima Viking NV met een personeelsbestand van ruim 500 man de belangrijkste is. Dit bedrijf heeft vestigingen in Oostende en Grobbendonk. Behalve met het invriezen van groenten houdt dit bedrijf zich ook bezig met het diepvriezen van vis en kant en klare maaltijden. Nog recentelijk is Frima Viking NV overgenomen door de Canadese multinational McCain Foods Ltd. Deze multinational die vooral actief is in de aardappelbranche heeft ook vestigingen in Nederland die zich vooral bezighouden met de handel in aardappelen en verwerking van aardappelen tot diepvriesprodukten zoals patates frites.

De 6 grootste bedrijven hadden op basis van gegevens uit 1984 een aandeel van meer dan 75% in de totale produktie van diepvriesgroenten. Het merendeel van de bedrijven is echter kleinschalig van opzet. Desondanks heeft de diepvriesindustrie zich in de afgelopen jaren een belangrijke positie verworven binnen de Europese Gemeenschap. De produktie neemt van jaar tot jaar sterk toe evenals de export die momenteel ca. 84% van de produktie uitmaakt. Het aantal diepvriesbedrijven neemt nog steeds toe terwijl ook geïnvesteerd wordt in uitbreiding van bestaande produktiecapaciteit.

Over de Belgische diepvriesindustrie is naar verhouding weinig bekend hetgeen mede verband houdt met het familiekarakter van deze bedrijfstak. Uit een enquête gehouden door het Landbouw-Economisch Instituut te Brussel bij de diepvriesbedrijven is gebleken, dat de produktie van diepvriesgroenten in 1984 ca. 149.000 ton bedroeg. De produktie is hiermee sedert 1980 bijna verdubbeld zoals blijkt uit tabel 1.6.

Tabel 1.6 Produktie van diepvriesgroenten 1965-1984 (x 1000 kg)

Jaar	Produktie
1965	7.100
1970	14.200
1975	34.400
1980	49.000
1981	68.000
1982	90.700
1983	110.100
1984	149.200

Naar verwachting zal de produktie van diepvriesgroenten in 1985 wederom sterk zijn toegenomen en wel met ca. 25%. De totale produktie zal dan ca. 185.000 ton bedragen. Gestreefd wordt voor 1990 een produktie te realiseren van ca. 230.000 ton hetgeen bijna 55% meer is dan de produktie in 1984. België zal dan veruit de grootste producent van diepvriesgroenten binnen de EG zijn. Daar de binnenlandse markt te klein is om de toegenomen produktie op te nemen zal de produktie in toenemende mate in het buitenland moeten worden verkocht. De concurrentiedruk tussen belangrijke aanbieders van diepvriesgroenten waaronder ook Nederland, zal dan verder toenemen.

Naast investeringen in produktiecapaciteit zullen ook de daarmee

samenhangende investeringen in diepvriesopslagcapaciteit toenemen. Eind 1985 zullen de gezamenlijke diepvriesproducenten beschikken over bijna 500.000 m³ opslagruimte. Indien de uitbreidingsplannen voortgang vinden zal men in 1990 maar liefst 750.000 m³ ter beschikking hebben.

Het assortiment diepvriesprodukten bestaat uit een 5-tal hoofdgroepen n.l. erwten, wortelen, bonen, spinazie en spruiten. Totaal maakten deze produkten in 1984 ruim 70% van de totale produktie uit. In tabel 1.7 wordt een overzicht gegeven van het assortiment diepvriesgroenten zoals geproduceerd in 1984.

Tabel 1.7 Produktie van diepvriesgroenten in 1984 naar soort
(x 1000 kg) 1)

Produkt	Produktie
Erwten	16.778
Wortelen	23.475
Erwten en wortelen	85
Bonen	22.256
Macedoines	380
Schorseneren	4.102
Spinazie	13.003
Selderij	3.686
Spruiten	21.679
Overige produkten	32.367
Totaal	137.811

1) Bron: LEI-enquête in 12 bedrijven voor diepvriesgroenten

Op een enkel bedrijf na, dat een deel van de produktie onder merknaam produceert, vindt door het merendeel van de bedrijven produktie onder private-label plaats veelal in grootverpakking.

Slechts 16% van de totale produktie wordt op de binnenlandse markt afgezet, de rest wordt geëxporteerd. In 1977 werd nog 40% van de totale produktie op de binnenlandse markt afgezet.

Van de binnenlandse afzet wordt bijna 70% geleverd aan de groothandel, grootwinkel- en filiaalbedrijven en institutionele afnemers, terwijl ca. 30% rechtstreeks aan de detailhandel wordt geleverd.

Behalve diepvriesgroenten wordt er door de Belgische diepvriesgroentebedrijven ook veel diepgevroren aardappelprodukten geproduceerd, veelal patates frites. Naar schatting bestaat 40% van de totale produktie uit deze produkten.

Ten opzichte van Nederland kent de Belgische diepvriesindustrie een aantal voordelen die een kostprijsverlagend effect hebben. Zo is nagenoeg de gehele diepvriesindustrie gevestigd in een belangrijk tuinbouwgebied, namelijk West-Vlaanderen waardoor de aanvoerlijnen van het teeltgebied naar het verwerkingsbedrijf zeer kort zijn hetgeen uiteindelijk de kwaliteit van het eindprodukt ten goede komt. De transportkosten zijn hierdoor over het algemeen laag.

Heffingen van overheidswege voor water- en luchtverontreiniging en zuiveringslasten e.d. spelen in België nauwelijks een rol van betekenis. Ook de uitgaven voor energie e.d. liggen in België veelal lager dan in Nederland. Van niet te onderschatten belang zijn tevens de financiële middelen die door de nationale overheid als mede door de EG ter beschikking zijn gesteld, vooral na 1978, het jaar van het faillissement van het tot dan grootste groenteverwerkendebedrijf in België, Marie Thumas.

1.4 De financiële toestand in de branche

Onze financiële analyse baseert zich op de jaarrekeningen 1984 van 25 groenteconserven en -diepvriesondernemingen, 1) waarvan er 22 zo uitgebreid zijn dat berekening van alle gewenste kengetallen mogelijk bleek. De analyse maakt gebruik van de begrippen: rentabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit. Met behulp daarvan volgt een branche-schets waarbij het accent ligt op de positie van de ondernemingen onderling en tenopzichte van het branche-gemiddelde.

De totale omzet van de branche bedroeg in 1984 ca. Bfr. 14 miljard, wat gemiddeld per onderneming neerkomt op Bfr. 560 miljoen met een spreiding tussen Bfr. 2 miljard voor het grootste bedrijf en Bfr. 15 miljoen voor het kleinste bedrijf. Een verdeling van de ondernemingen naar grootte-klassen volgt in tabel 1.8. Daaruit kan onder meer worden afgeleid dat de 10 grote- en middelgrote ondernemingen gezamenlijk driekwart van de branche-omzet opeisen.

Tabel 1.8 Ondernemingen ingedeeld naar grootte-klasse (1984)

Omzetklassen x 1000 Bfr.	Aantal ondernemingen	Totaal omzet x 1000 Bfr.	Gemiddelde omzet x 1000 Bfr.
tot 500.000	12 (3x□, 8x*, 1x⊞)	3.199.000	266.620
500.000 tot 1.000.000	5 (1x□, 4x*)	3.145.000	629.170
1.000.000 en meer	5 (2x□, 1x*, 2x⊞)	7.607.000	1.521.490
Onbekend (klein)	(3)	-	-
Totaal	25	13.951.000	560.000

Toelichting: □ = conservenfabriek

* = diepvriesfabriek

⊞ = conserven- en diepvriesfabriek

De rentabiliteit geeft de winstcapaciteit weer van het werkzame vermogen in de branche en in de afzonderlijke ondernemingen. De gemiddelde rentabiliteit voor de gehele sector bedraagt 7,9%. De spreiding van de afzonderlijke ondernemingen rond dat gemiddelde is groot en loopt uiteen van 19,6% tot 0,9% met een negatieve uitschieter van -8,1%. De rentabiliteit is het produkt van de bruto-winstmarge op de omzet en de omloopsnelheid van het vermogen; voor de gehele sector bedragen die getallen respectievelijk 4,9% en 1,6%. Ook hier zien we een grote spreiding voor de individuele ondernemingen. Opmerkelijk is dat een aantal (kleinere) ondernemingen met een lage bruto-winstmarge, een relatief hoge omloopsnelheid heeft waardoor de rentabiliteit van deze bedrijven op een enigszins hoger plan komt te liggen. De 12 ondernemingen met rentabiliteitspercentages rond het branche-gemiddelde of hoger zijn in figuur 1.2 omljnd. Uit berekeningen blijkt verder dat de rentabiliteit bij diepvriesbedrijven (gemiddeld 10%) beduidend hoger ligt dan bij de conservenbedrijven (gemiddeld 6%).

De solvabiliteit geeft inzicht in de vermogensstructuur van de ondernemingen; door ons gedefinieerd als de verhouding tussen totale activa en het vreemd vermogen. Eigenlijk geeft dit kengetal aan in hoeverre de activa dekking bieden voor de schulden van de onderneming. Voor de gehele branche ligt de solvabiliteit op 130% (niet hoog!). Opmerkelijk is dat de solvabiliteitspercentages van de afzonderlijke ondernemingen zich concentreren tussen 115% en 135% (15 bedrijven); een vijftal ondernemingen komt daar duidelijk bovenuit.

1) Bron: Nationale Bank van België

De liquiditeit geeft aan in welke mate aan korte termijnbetalingsverplichtingen kan worden voldaan. We gebruiken daartoe de 'current ratio' dat wil zeggen de verhouding tussen de vlottende middelen en de kort lopende schulden. Daarbij moeten we bedenken dat de vlottende middelen in de branche voornamelijk bestaan uit voorraden gereed produkt. Voor de hele sector ligt de 'current ratio' op 1,25; ook hier is weer sprake van een grote spreiding variërend van 1 tot 2. Hoe hoger de 'current ratio' hoe gunstiger de liquiditeitspositie.

Een samenvattend beeld van de sector is weergegeven in figuur 1.2 en tabel 1.9. Daar zijn de kengetallen in onderling verband geplaatst; bovendien is een typering van de ondernemingen opgenomen. De 'top' van de sector bestaat uit zeven bedrijven met een gemiddelde of meer dan gemiddelde rentabiliteit en solvabiliteit. Deze bedrijven hebben bovendien voor het merendeel een uitstekende liquiditeitspositie. Het zijn allemaal diepvriesbedrijven. De 'middengroep' omvat 5 bedrijven met een gemiddelde of meer dan gemiddelde rentabiliteit en een minder dan gemiddelde solvabiliteit. De liquiditeitspositie bij deze bedrijven is minder goed. De groep bestaat vooral uit conservenbedrijven. De 'minste' groep bestaat uit tien ondernemingen met minder dan gemiddelde rentabiliteit en gemiddelde of minder dan gemiddelde solvabiliteit. De liquiditeitspositie bij deze ondernemingen is sterk uiteenlopend. Deze groep is gemengd van samenstelling; zowel conserven- als diepvriesbedrijven. De beste positie in de branche wordt ingenomen door diepvriesbedrijven alsmede door middelgrote en kleine ondernemingen. Conservenfabrieken en grote ondernemingen scoren duidelijk minder goed. De ontwikkeling na 1985 toont een zekere sanering: enkele slecht renderende, kleine ondernemingen zijn opgeheven en een paar nieuwe ondernemingen zijn erbij gekomen.

Tabel 1.9 Samenvatting van kengetallen Belgische groenteconserven- en diepvriesindustrie (1984)

Nummer onder-neming	Type	Rentabiliteit ø 7,9%	Solvabiliteit ø 130%	Liquiditeit ø 1,25	Totaal waar-dering Re. So. Li.		
1	2	3	4	5	6	7	
1	*	KL	7,2	203	2,0	+	++ ++
2	*	MG	14,7	190	1,5	++	++ ++
3	*	MG	19,6	163	1,8	++	++ ++
4	*	GR	7,2	158	1,4	+	++ ++
5	*	MG	6,8	148	1,1	+	++ -
6	*	KL	10,0	133	1,0	++	+ -
7	* ☐	GR	9,2	131	1,3	++	+ ++
8	☐ *	GR	8,5	115	1,2	++	- +
** 9	☐	MG	9,5	121	1,0	++	- -
**10	☐	KL	12,7	104	1,0	++	- -
11	☐	GR	7,7	114	1,2	+	- +
12	*	KL	7,2	118	1,1	+	- -
***13	*	MG	6,2	118	1,0	-	- -
***14	*	KL	5,3	126	1,1	-	- -
15	☐	KL	4,3	125	1,5	-	- ++
16	☐	KL	4,4	129	1,1	-	+ -
17	☐	GR	3,5	124	1,3	-	- ++
18	*	KL	3,2	125	1,2	-	- +
19	*	KL	1,6	123	1,0	-	- -
20	☐	KL	1,2	130	1,4	-	+ ++
21	*	KL	0,9	103	1,0	-	- -
22	☐ *	KL	-8,1	125	1,3	-	- +

Toelichting:

Kolom 1. Alle bedrijven zijn gegroepeerd volgens rentabiliteit en solvabiliteit, gecombineerd tot plaatsing in kwadranten van figuur 2, I = gemiddelde en meer dan gemiddelde rentabiliteit en solvabiliteit; II = gemiddelde en meer dan gemiddelde rentabiliteit en minder dan gemiddelde solvabiliteit; III = minder dan gemiddelde rentabiliteit en gemiddelde of minder dan gemiddelde solvabiliteit.

Kolom 2. * = diepvriesbedrijf

☐ = conservenbedrijf

☐* = conserven- en diepvriesbedrijf

Kolom 3 KL = kleine onderneming

MG = middelgrote onderneming

GR = grote onderneming

zie ook tabel 1.8

Kolom 7 De totaalwaardering is als volgt per onderdeel Re(ntabiliteit), So(lvabiliteit), Li(iquiditeit): meer dan gemiddeld ++

gemiddeld +

minder dan gemiddeld -

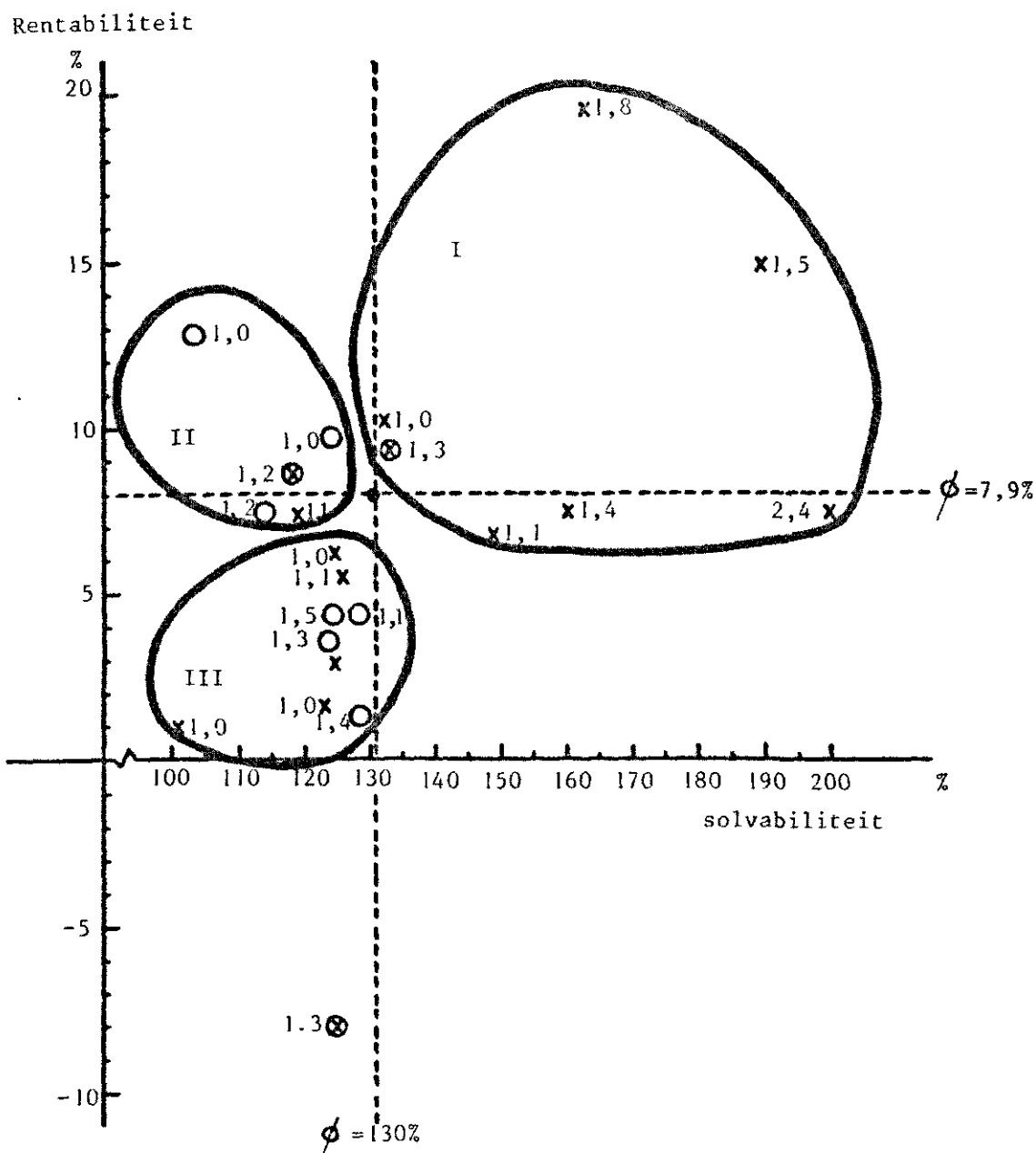
** Bedrijven met een minder goede 'cash-flow' positie

*** Bedrijven met een relatief goede 'cash-flow' positie

cash-flow = (netto-winst + afschrijvingen): vermogen

Bron: Berekeningen van het LEI

Figuur 1.2 De financiële toestand van de groenteverwerkende industrie in België (1984)

- = conservenfabriek
- x = diepvriesfabriek
- ⊗ = conserven- en diepvriesfabriek

$$\text{Rentabiliteit} = \frac{\text{totaal resultaat}}{\text{totaal vermogen}} \times 100\%$$

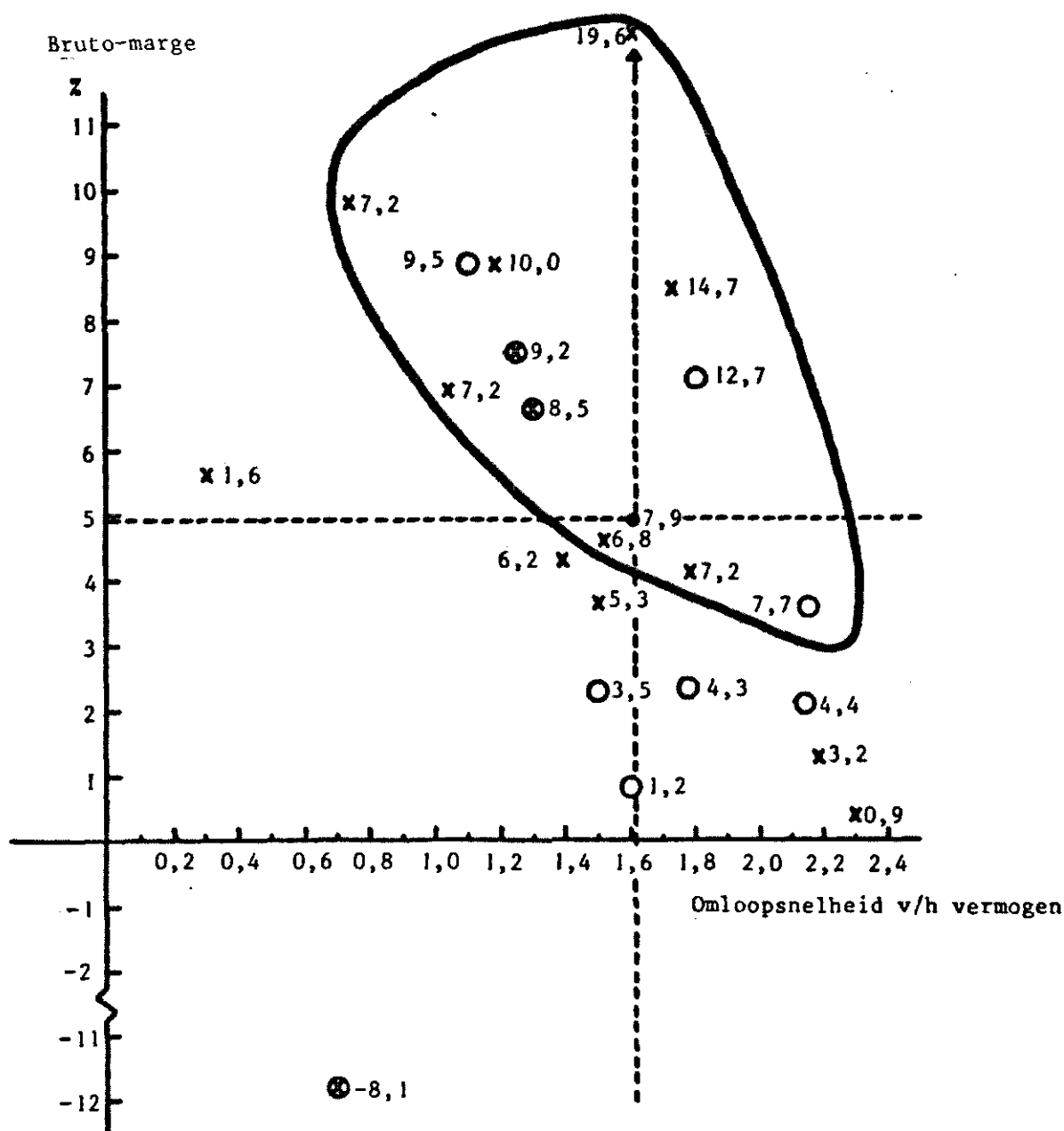
Totaal resultaat = winst vóór belastingen + betaalde rente

$$\text{Solvabiliteit} = \frac{\text{totale activa}}{\text{vreemd vermogen}} \times 100\%$$

Cijfers in de figuur: liquiditeit = current ratio = $\frac{\text{vlottende activa}}{\text{kort vreemd vermogen}}$

Bron: Landbouw-Economisch Instituut. Den Haag

Figuur 1.3 Bruto-marge, omloopsnelheid van het vermogen en rentabiliteit van de Belgische groenteverwerkende industrie (1984)

- = conservenfabriek
 × = diepvriesfabriek
 ⊗ = conserven- en diepvriesfabriek

$$\text{Bruto-marge} = \frac{\text{totaal resultaat}}{\text{omzet}} \times 100\%$$

totaal resultaat = winst voor belastingen + betaalde rente

$$\text{Omloopsnelheid van het vermogen} = \frac{\text{omzet}}{\text{totaal vermogen}}$$

Cijfers in de figuur: rentabiliteit (= bruto-marge X omloopsnelheid)

Bron: Landbouw-Economisch Instituut. Den Haag

2. TOELEVERING GROENTEVERWERKENDE-INDUSTRIE

2.1 Plaats van de groenteteelt binnen de land- en tuinbouw

Tuinbouwgewassen maakten in België in 1983 17,5% van de totale waarde van de land- en tuinbouwproduktie uit. Akkerbouwgewassen en veehouderijprodukten, de twee overige sectoren van de land- en tuinbouw, hadden in 1983 een aandeel van respectievelijk 15 en 67% in de produktiewaarde van land- en tuinbouwprodukten. Ter vergelijking: in Nederland liggen deze verhoudingsgetallen op respectievelijk 23, 11 en 66%. Het economische belang van de veeteelt in België en Nederland is relatief gezien even groot. Het economische belang van de tuinbouw is in Nederland echter groter dan in België terwijl voor de akkerbouw het omgekeerde van toepassing is.

In tabel 2.1 wordt een overzicht gegeven van de relatieve betekenis van de land- en tuinbouw in België en Nederland.

Tabel 2.1 Produktiewaarde van akkerbouwgewassen, veehouderijprodukten en tuinbouwgewassen uitgedrukt in % van de totale waarde van de land- en tuinbouwproduktie

Produktietak	België				Nederland			
	1980	1981	1982	1983	1980	1981	1982	1983
Akkerbouw	14,3	15,0	15,4	15,3	11,0	10,9	10,8	11,0
Veehouderij	68,4	68,5	68,4	67,2	65,8	66,4	67,4	66,0
Tuinbouw	17,3	16,5	16,2	17,5	23,2	22,7	21,9	23,0
waarvan:								
groenten	9,3	8,5	8,1	9,2	8,5	8,3	7,4	8,2
fruit	2,9	3,0	3,3	3,5	1,5	1,6	1,6	1,5
overigen	5,0	5,1	4,7	4,8	13,2	12,8	12,9	13,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Uit tabel 2.1 blijkt dat de groenteteelt binnen de sector tuinbouwgewassen zowel voor België als voor Nederland rond de 8 à 9% van de totale produktiewaarde uitmaakt. De fruitteelt is in België relatief gezien van groter belang dan in Nederland. Het verschil ontstaat bij de groep "overige produkten". In tegenstelling tot België is in Nederland de bloemen- en plantenteelt sterk in ontwikkeling. De waarde van de produktie van bloemen en planten in Nederland bedroeg in 1983 3,2 miljard gulden en was hiermee zelfs hoger dan de produktiewaarde van de groenteteelt die in het zelfde jaar 2,8 miljard gulden bedroeg.

De waarde van de Belgische uitvoer van land- en tuinbouwprodukten bedroeg in 1984 184 miljard Bfr. Dit is ruim 6% van de totale Belgische uitvoer. Ten opzichte van 1980 is de uitvoer van land- en tuinbouwprodukten toegenomen met 68%. De invoer van land- en tuinbouwprodukten nam eveneens sterk toe nl. van 148 miljard Bfr. in 1980 tot 246 miljard Bfr. in 1984. Dit is een stijging van 66%. Het tekort op de handelsbalans voor land- en tuinbouwprodukten nam hierdoor toe van 38 miljard Bfr. in 1980 tot 62 miljard Bfr. in 1984.

2.2 Ontwikkeling produktiewaarde groenteteelt

Van de produktiewaarde van groenten heeft ca. 2/3 deel betrekking op groentegewassen opengrond en 1/3 deel op groentegewassen onder glas. Bij de groenteteelt opengrond is witlof veruit het belangrijkste produkt gevolgd door prei en augurken. Bij de glastuinbouw zijn tomaten en sla de belangrijkste produkten.

Tabel 2.2 Produktiewaarde van de belangrijkste groenteteelten
(x miljoen Bfr.)

	1975	1978	1979	1980	1981	1982	1983
Groenteteelt							
opengrond	8.903	9.815	6.585	9.815	9.918	10.064	12.831
- industrie	1.755	1.123	869	808	1.132	1.514	1.339
- vers verbruik	7.148	8.277	5.716	9.007	8.785	8.551	11.491
Glastuinbouw	4.117	4.435	3.203	4.448	4.200	5.231	6.506
Champignons	428	495	618	667	628	671	722
Totale produktie- waarde	13.448	14.330	10.406	14.930	14.746	15.966	20.059
Aandeel industrie- groenten in %	13,1	7,8	8,4	5,4	7,7	9,5	6,7

Zoals uit tabel 2.2 blijkt, heeft de produktiewaarde voornamelijk betrekking op de groenteteelt voor vers verbruik.

In tabel 2.3 wordt een verdeling gegeven van de produktiewaarde van industriegroenten naar soort. Uit deze tabel blijkt, dat de drie belangrijkste industriegewassen te weten groene erwten, schorseneren en groene bonen in 1983 ruim 85% van de totale produktiewaarde uitmaakten.

Tabel 2.3 Produktiewaarde van industriegewassen ingedeeld naar soort
groente (x 1000 Bfr.)

Gewas	1975	1980	1981	1982	1983
Erwten	807.419	223.860	397.700	513.000	493.500
Bonen	215.600	95.000	194.480	323.760	306.150
Wortelen	186.775	136.400	126.000	106.875	99.000
Selderij	60.000	28.800	39.000	64.500	49.400
Spinazie	12.540	19.950	20.900	28.025	36.000
Kervel	2.200	2.706	1.800	1.920	2.160
Uitjes	16.098	17.550	19.900	7.658	7.507
Schorseneren	454.750	283.520	333.200	468.000	345.600
Totale produktiewaarde	1.755.382	807.786	1.132.980	1.513.738	1.339.317

2.3 Ontwikkeling areaal groenteteelt

Volgens officiële gegevens afkomstig van de jaarlijkse land- en tuinbouwtellingen van het Nationaal Instituut voor de Statistiek is het areaal groenteteelt voor industriële verwerking teruggelopen van 18.080 ha in 1975 tot 7.773 ha in 1980. Deze daling van 57% kan voor een groot deel

worden toegeschreven aan de moeilijke positie waarin de groenteconserven-industrie als gevolg van de sterk toegenomen buitenlandse concurrentie in die periode verkeerde. In die periode werd door de conservenindustrie minder teeltcontracten met groentetelers afgesloten.

In tabel 2.4 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het areaal groenteteelt voor industriële verwerking, voor vers verbruik en onder glas.

Tabel 2.4 Ontwikkeling van het areaal groenteteelt voor industriële verwerking, versverbruik en onder glas (in ha)

Gewas	1975	1980	1981	1982	1983	1984
Erwten	12.621	5.452	8.155	10.468	9.077	8.770
Bonen	3.260	893	1.813	2.584	2.252	1.973
Wortelen	1.772	1.054	1.282	1.319	1.173	1.435
Bleekselderij	182	94	94	173	117	96
Spinazie	198	239	281	427	375	562
Kervel	33	23	21	19	15	11
Uitjes	14	18	12	72	69	85
Totaal industrie	18.080	7.773	11.658	15.062	13.079	12.933
Totaal vers verbruik	11.509	10.253	11.336	12.556	11.575	12.491
Totaal open grond	29.589	18.026	22.994	27.618	24.654	25.424
Groenten onder glas	931	900	891	880	869	878

(Bron: NIS en LEI)

Uit tabel 2.4 blijkt dat de daling van het areaal voor vers verbruik en onder glas gedurende de periode 1975-1980 met resp. 10 en 3% minder sterk van omvang was dan die van groenten voor industriële verwerking. Het areaal groenteteelt voor de industrie is na 1980 weer toegenomen en stabiliseert zich momenteel rond de 13.000 ha. Het areaal erwten en bonen vertoont sedert 1982 een dalende tendens. Wortelen daarentegen mogen zich, na een afname van het areaal in 1983, in een toenemende belangstelling verheugen, terwijl het areaal spinazie, als gevolg van de sterk toegenomen activiteiten van de diepvriesindustrie, sinds 1981 verdubbeld is.

Bij de teelt van industriegroenten neemt West-Vlaanderen een vooraanstaande positie in. In 1984 bedroeg het aandeel van West-Vlaanderen in de totaal beteelde oppervlakte industriegroenten 34%.

In tabel 2.5 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het areaal industriegewassen per provincie gedurende de periode 1980-1984.

De teelt van industrie-erwten vindt vooral plaats op grote akkerbouwbedrijven. Het belangrijkste teeltgebied is Henegouwen, gevolgd door West-Vlaanderen, Brabant en Namen. Het belang van de teelt van industrie-erwten in Henegouwen is sedert 1980 sterk toegenomen. In dat jaar was bijna 1.200 ha beteel met erwten. In 1984 was het areaal toegenomen tot 2.600 ha. Door het tekort aan arbeidskrachten werden in de zuidelijk gelegen provincies van België door de akkerbouwbedrijven veelal seizoenpachten afgesloten.

De produktiefactor arbeid is er mede de oorzaak van geweest dat de teelt van de arbeidsintensieve industriegewassen in West-Vlaanderen sterk tot ontwikkeling is gekomen. In tegenstelling tot andere provincies kampte West-Vlaanderen met een overschot aan arbeidskrachten.

Hoewel de teelt van erwten in West-Vlaanderen enigszins in belang afneemt ten gunste van Henegouwen, is West-Vlaanderen sterk vertegenwoordigd indien het gaat om gewassen zoals schorseneren, wortelen, bonen en spinazie die in toegenomen mate in deze provincie worden geteeld.

Naast de factor arbeid hebben ook andere factoren een rol gespeeld

Tabel 2.5 Ontwikkeling areaal industriegroenten opengrond naar provincie, 1980-1984

Gewas/ Jaar	België	Ant- werpen	Bra- bant	West- Vlaand.	Oost- Vlaand.	Hene- gouwen	Luik	Lim- burg	Luxem- burg	Namen
Groene ertwten										
1980	5452	60	570	2106	12	1187	465	127	16	909
1981	8155	53	1008	2410	17	2040	790	154	13	1670
1982	10468	61	1451	3121	30	2785	930	265	-	1827
1983	9077	63	1422	2329	25	2552	959	222	-	1506
1984	8770	92	1371	2139	59	2638	907	203	-	1359
Stamslabonen										
1980	839	57	41	470	6	22	6	237	-	0
1981	1754	81	164	640	3	53	331	310	0	173
1982	2584	104	344	840	4	87	483	435	0	286
1983	2252	116	347	771	7	56	423	412	-	119
1984	1973	98	297	625	2	40	404	313	-	193
Tuinwortelen										
1980	1054	23	0	866	126	6	0	31	0	0
1981	1282	32	12	928	259	6	0	46	0	0
1982	1319	39	14	980	197	39	2	48	0	1
1983	1173	26	1	802	246	54	1	40	0	0
1984	1435	41	22	969	188	160	4	48	0	2
Selderij										
1980	94	4	0	81	8	-	-	0	0	0
1981	94	4	0	90	0	0	-	0	-	0
1982	173	3	0	166	2	-	1	0	0	-
1983	116	5	0	111	0	0	0	0	-	-
1984	96	2	0	93	0	0	0	-	-	0
Spinazie										
1980	239	28	0	180	3	6	0	21	-	-
1981	282	22	1	230	0	7	-	23	0	0
1982	427	49	1	366	0	10	0	0	-	-
1983	375	33	1	319	4	18	0	0	-	-
1984	563	16	7	522	3	6	-	0	-	9
Kervel										
1980	23	12	3	8	0	0	1	-	-	-
1981	20	11	0	8	1	0	-	0	-	-
1982	19	14	1	4	0	-	0	-	-	0
1983	15	8	2	6	0	0	-	-	-	0
1984	11	5	-	4	0	0	1	-	-	0

in de ontwikkeling van West-Vlaanderen als teeltgebied bij uitstrek van groenten in het algemeen en groenten voor industriële verwerking in het bijzonder. Te denken valt hierbij aan de zeer sterke ontwikkeling van de diepvriesindustrie die nagenoeg geheel in West-Vlaanderen geconcentreerd is.

Ook het Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw heeft een niet onbelangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de teelt van tuinbouwgewassen. Dit centrum heeft baanbrekend werk verricht op het gebied van onderzoek terwijl bovendien veel aandacht werd besteed aan opleiding en begeleiding van de telers. Dit geldt ook voor de Veiling

REO te Roeselare die als enige groothandelsveiling in West-Vlaanderen kans heeft gezien het aanbod van groenten te bundelen. Een goede prijsvorming en een vooruitstrevend beleid was een stimulans voor de uitbreiding van de groenteteelt in West-Vlaanderen.

2.4 Structuur van de teeltbedrijven

De teelt van groentegewassen opengrond vindt zowel plaats op gespecialiseerde bedrijven als op akkerbouwbedrijven in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen. Bovendien heeft als gevolg van de mechanisatie een verschuiving plaatsgevonden in de teelt van groentegewassen van kleine naar grotere landbouwbedrijven.

Het aantal bedrijven dat zich bezighoudt met de teelt van industriegewassen is toegenomen van 2.460 bedrijven in 1980 tot 3.247 bedrijven in 1984. De gemiddelde bedrijfsgrootte steeg in de overeenkomstige periode van 3,1 ha tot bijna 4 ha. Van het totaal aantal bedrijven in 1984 bevond meer dan de helft zich in West-Vlaanderen, het tuinbouwgebied van België. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totaal aantal bedrijven is sedert 1980 gedaald. In dat jaar bevond 64% van het aantal bedrijven met industriegewassen zich in West-Vlaanderen tegenover 55% in 1984. Ook de gemiddelde bedrijfsgrootte ligt in West-Vlaanderen onder het landelijk gemiddelde. Dit vindt zijn oorzaak in het feit, dat het areaal industrie-erwten in West-Vlaanderen de laatste jaren afneemt. Bedrijven die geheel of nagenoeg geheel op de teelt van industrie-erwten zijn aangewezen zijn veelal groter dan bedrijven die zich bezighouden met de teelt van andere gewassen. Zo bedraagt de gemiddelde bedrijfsomvang in Henegouwen, waar in 1984 ruim 83% van de industriegewassen uit erwten bestond, 7,1% ha. Ook in de provincie Namen waar in hetzelfde jaar 87% van de industriegewassen uit erwten bestond was de gemiddelde bedrijfsgrootte met 6,3% ha groter dan in West-Vlaanderen. In tabel 2.6 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het aantal bedrijven.

Tabel 2.6 Ontwikkeling aantal bedrijven met groentegewassen voor industriële verwerking

	1980	1981	1982	1983	1984
Aantal bedrijven	2.460	3.070	3.473	3.148	3.247
Gemiddelde bedrijfs- grootte in ha	3,1	3,8	4,3	4,1	4,0

2.5 Contractteelt

Door de groenteverwerkende-industrie wordt met telers van groenten veelal teeltcontracten afgesloten. Een teeltcontract is een overeenkomst tussen de teler en fabrikant van groenteconserven en diepvriesgroenten waarbij vooraf de prijs, de af te nemen hoeveelheid en de kwaliteit van het te telen produkt worden bepaald.

Het afsluiten van teeltcontracten in de groentesector was voor een belangrijk deel het gevolg van het tekort aan landbouwgronden voor de industrietelers. Om de continuïteit van het landbouwbedrijf te waarborgen diende men over te gaan tot intensivering van de produktie of tot specialisatie. Het laatste vereiste echter een grote vakbekwaamheid van de teler terwijl hij bovendien kapitaalkrachtig diende te zijn in verband met de aanschaf van oogstmachines en dergelijke.

Doordat veel telers niet aan alle voorwaarden konden of wilden

voldoen werden in de loop der tijden de risico's t.a.v. de teelt van groenten steeds meer gedragen door de verwerkende-industrie. Zij waren op hun beurt daardoor verzekerd van een regelmatige aanvoerstroom van grondstoffen en konden de produktiecapaciteit van het verwerkende bedrijf optimaal benutten. Bovendien diende men zekerheid te hebben over de kwaliteit en prijs van het eindprodukt om daarmee een juiste afzetstrategie voor het gerede eindprodukt te kunnen bepalen.

Uit het onderzoek van het Landbouw-Economisch Instituut te Brussel is gebleken dat door producenten van groenteconserven minder teeltcontracten worden afgesloten dan door diepvriesfabrikanten. In 1984 werd door de conservenindustrie 54% van de grondstoffen verkregen door middel van afgesloten teeltcontracten. Diepvriesproducenten verkregen in dat jaar 71% van de grondstoffen via teeltcontracten zoals blijkt uit tabel 2.7.

Er zijn hierbij twee hoofdtypen van teeltcontracten te onderscheiden. Het verschil zit vooral in de bepalingen ten aanzien van kwaliteit en de opbrengst van de gewassen.

In het ene geval komen de uitgaven voor zaadgoed, meststoffen, bestrijdingsmiddelen, verzekeringspremies e.d. voor rekening van de industrie. De industrie is bij deze vorm van contractteelt verzekerd van een vooraf bepaalde kwaliteit en opbrengst van de gewassen; hij kan dan een prijs/ha garanderen aan de teler.

In het andere geval komen deze uitgaven voor rekening van de teler waarbij de laatste grote invloed heeft op de kwaliteit en opbrengsten van de te telen gewassen; de telers dragen in deze gevallen het opbrengst- en telersrisico. In beide gevallen echter komt de bewerking van de grond, zoals het zaaien, bemesten e.d. voor rekening van de teler. Het groente-verwerkende bedrijf daarentegen zorgt op haar beurt weer voor het oogsten en transport van de gewassen naar het vewerkingsbedrijf. Uit hetzelfde onderzoek blijkt, dat het contract waarbij de teler risico draagt voor de kwaliteit en opbrengst van het gewas het meeste voorkomt n.l. bij ruim 80% van de af te sluiten teeltcontracten.

In tabel 2.7 wordt een overzicht gegeven van de door de verwerkende-industrie afgesloten teeltcontracten in 1984.

Tabel 2.7 Afgesloten teeltcontracten door de conserven- en diepvriesindustrie gedurende het jaar 1984

Produkt	Contractteelt in %	
	conservenindustrie	diepvriesindustrie
Erwten	89	88
Bonen	71	41
Wortelen	15	49
Selderij	25	94
Spinazie	59	70
Schorseneren	54	79
Kervel	31	.
Rode kool	55	.
Witte kool	78	.
Bloemkool	99	.
Spruiten	11	74
Overige groenten	-	89
Totaal	54	71

Uit tabel 2.7 blijkt dat er nogal wat verschillen bestaan tussen de conserven- en diepvriesindustrie bij het afsluiten van teeltcontracten.

Ten eerste wordt er door de diepvriesindustrie meer contracten afgesloten dan door de conservenindustrie terwijl er ook bij de afzonderlijke groentesoorten grote verschillen bestaan. Bonen worden voor de conservenindustrie voor 71% onder contract geteeld en voor de diepvriesindustrie voor slechts 41%. Bij wortelen, selderij, spinazie en ook andere produkten is het omgekeerde het geval. Voor deze groenten wordt er door de diepvriesindustrie meer teeltcontracten afgesloten. Hier staat echter tegenover dat de conservenindustrie meer gebruik maakt van teeltcommissiionairs, die vaak voor eigen rekening teeltcontracten afsluiten!

In 1984 werd gemiddeld 15% van de benodigde grondstoffen door de conservenindustrie via teeltcommissiionairs verkregen, tegenover 9% door de diepvriesindustrie. Ook hier kunnen tussen de groentesoorten grote verschillen bestaan. In tabel 2.8 wordt de aankoop van groenten door de verwerkende-industrie schematisch weergegeven, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de conserven- en diepvriesindustrie.

Tabel 2.8 Aankoop van groenten door de verwerkende-industrie

Aankoop via:	Conservenindustrie	Diepvriesindustrie
	%	%
Contractteelt	54	71
Veilingen	1	-
Groothandel	12	11
Openbare markt	1	-
Commissiionairs	15	9
Importeurs	15	1
Eigen import	1	6
Overigen	1	2

2.6 Veilingen

Zoals uit tabel 2.8 blijkt spelen veilingen bij de grondstoffenvoorziening van de groenteverwerkende-industrie nauwelijks een rol van betekenis. Van de totale door de veilingen verkochte hoeveelheid groenten werd in 1984 slechts 2% aan de binnenlandse verwerkende-industrie geleverd en eveneens 2% aan buitenlandse groenteverwerkende bedrijven. Per produkt kunnen echter wat verschillen optreden. Bij snijbonen bijvoorbeeld werd in 1984 ca. 14% van de afzet aan de binnenlandse verwerkende-industrie geleverd. Ook bij produkten zoals spruiten, augurken en champignons speelt de veiling nog enigszins een rol van betekenis. Van de totale veilingafzet van deze produkten werd in 1984 respectievelijk 16, 16 en 22% rechtstreeks aan de verwerkende-industrie verkocht.

Van de totale afzet van augurken is echter meer dan 80% bestemd voor buitenlandse verwerkende bedrijven om te worden verwerkt tot tafelzuren.

2.7 Produktie van industriegroenten

De produktie van groenten voor industriële verwerking is uiteraard sterk afhankelijk van de behoefte aan grondstoffen bij de groenteconserven- en diepvriesindustrie. De produktie van groenten voor industriële verwerking is hierdoor sterker aan schommelingen onderhevig dan de produktie van groenten voor vers verbruik.

De produktie van groenten voor industriële verwerking daalde in de periode 1977-1980 met bijna 45% n.l. van 302.000 ton naar 169.000 ton. Deze spectaculaire daling was, zoals eerder opgemerkt, nagenoeg geheel toe

te schrijven aan de minder gunstige positie waarin vooral de conservenindustrie in die periode verkeerde. Na 1980 toen de reorganisatie van de conservenindustrie was voltooid kon eveneens de produktie van grondstoffen voor de verwerkende industrie weer toenemen.

Erwten, bonen, tuinwortelen en schorseneren zijn de belangrijkste grondstoffen voor de verwerkende-industrie. In 1983 maakten deze vier produkten 82% van de totale hoeveelheid verwerkte grondstoffen uit zoals blijkt uit tabel 2.9.

Tabel 2.9 Produktie van groenten bestemd om te worden verwerkt tot conserven- en diepvriesprodukten (x 1000 kg)

Produkt	1975	1980	1981	1982	1983
Erwten (korrelgew.)	53.295	26.000	41.000	51.300	47.000
Bonen	39.200	15.200	27.200	42.600	39.000
Wortelen	77.500	68.200	60.000	47.500	44.000
Bleekselderij	24.000	12.800	15.000	21.500	19.000
Spinazie	12.540	10.500	11.000	14.750	18.000
Kervel	1.100	660	400	400	450
Uitjes	600	500	500	200	160
Schorseneren	53.500	35.440	39.200	52.000	43.200
Totaal industrie	261.735	169.300	194.300	230.250	210.810
Totaal vers verbruik	503.804	393.506	417.923	429.288	411.753
Totaal opengrond	765.539	562.806	612.223	659.538	622.563
Groenten onder glas	214.640	156.510	159.880	187.505	200.250
Totaal groenten (excl. campignons)	980.179	719.316	772.103	847.043	822.813
Aandeel industrie- groenten in %	26,7	23,5	25,2	27,2	25,6

Witlof had in 1983 het grootste aandeel in de produktie van groenten voor vers verbruik nl. 21%, gevolgd door prei (aandeel 1983: 17%) Bij groenten onder glas is het belangrijkste produkt de tomaat die in 1983 een produktie-aandeel had van 62%. Sla nam met een aandeel van bijna 25% de tweede plaats in.

2.8 Telersprijzen industriegroenten

De prijzen die telers ontvangen voor belangrijke groentesoorten zoals erwten en bonen, zijn sinds de opleving van de conservenindustrie in 1980/81 weer sterk aangetrokken. De gemiddelde jaarprijs voor erwten (korrelgewicht) bedroeg in het jaar 1975/76 1.515 Bfr. per 100 kg. In 1979/80 ontving de teler nog slechts 788 Bfr. per 100 kg. produkt. Na dat jaar namen de prijzen weer sterk toe tot 1.050 Bfr. per 100 kg in 1983/84. Ook de prijzen voor bonen, het op een na belangrijkste produkt voor de verwerkende-industrie, namen weer toe, zij het dat de stijging minder sterk was dan die van industrie-erwten.

Hoewel de prijs van schorseneren, een ander belangrijk verwerkingsprodukt, in 1979/80 ten opzichte van 1978/79 toenam met 50% is deze sindsdien niet meer noemenswaardig gestegen en schommelt momenteel tussen de 800 en 900 Bfr. per 100 kg.

In tabel 2.10 wordt de ontwikkeling gegeven van de opbrengstprijzen van industriegroenten gedurende de periode 1975/76-1983/84.

Tabel 2.10 Ontwikkeling telersprijzen industriegroenten 1975/76-1983/84
(Bfr. per 100 kg)

Produkt	1975/76	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84
Erwten (korrelgew.)	1.515	861	970	1.000	1.050
Bonen	550	625	715	760	785
Wortelen	241	200	210	225	225
Bleekselderij	250	225	260	300	260
Spinazie	100	190	190	190	200
Kervel	200	410	450	480	480
Uitjes	2.683	3.510	3.980	3.829	4.692
Schorseneren	850	800	850	900	800

3. INTERNATIONALE HANDEL

3.1 Betekenis van de export

Met de produktietoename van conserven- en diepvriesgroenten is ook de export van deze produkten de afgelopen jaren sterk toegenomen. Vooral de export van diepvriesgroenten heeft een enorme vlucht genomen. Met een aandeel in 1984 van bijna 23% in de totale export van diepvries- en conservengroenten behoort België tot de toonaangevende exporteurs binnen de Europese Gemeenschap. De export van diepvriesgroenten heeft zich de afgelopen vijf jaar sterker ontwikkeld dan die van conservengroenten. In 1984 werd meer dan 90% van de produktie van diepvriesgroenten geëxporteerd. De exportwaarde van conserven- en diepvriesgroenten te zamen bedroeg in dat jaar omgerekend 506 miljoen gulden. Hiervan had 39% ofwel 196 miljoen gulden betrekking op diepvriesgroenten. Het aandeel van diepvriesgroenten in de totale exportwaarde is de laatste jaren sterk toegenomen. In 1980 had nog slechts een kwart van de totale exportwaarde betrekking op diepvriesgroenten zoals blijkt uit tabel 3.1.

Tabel 3.1 Exportwaarde conserven- en diepvriesgroenten (in miljoen gulden)

	1980	1981	1982	1983	1984
Conservengroenten	192	236	267	291	310
Diepvriesgroenten	67	97	117	145	196
Totaal	259	333	384	436	506
Aandeel diepvriesgroenten in %	26	29	30	33	39

West-Duitsland is het belangrijkste afzetgebied voor de Belgische groenteverwerkte-industrie. Hoewel de export naar West-Duitsland in absolute betekenis nog wel toeneemt is het relatieve belang sinds 1980 gedaald. In 1980 vond nog 62% van de totale export naar West-Duitsland plaats tegenover 39% in 1984. Naar Frankrijk daarentegen wordt steeds meer geëxporteerd; in 1984 24% van de totale export tegenover 11% in 1980. Een land in opkomst is ook het Verenigd Koninkrijk. Het aandeel van dat land in de totale export steeg van 5% in 1980 tot 12% in 1984. In absolute cijfers betekent dit een toename van 8.800 ton naar 39.000 ton.

In tabel 3.2 wordt een overzicht gegeven van de verdeling van de export van conserven- en diepvriesgroenten naar bestemming gedurende 1980-1984.

3.2 Export van conservengroenten

De export van conservengroenten vertoont sedert 1980 een stijgende lijn met uitzondering van het jaar 1984 toen sprake was van een lichte terugval van ca. 2,5% namelijk van 189.000 naar 184.350 ton.

Naar waarde gemeten is de export onafgebroken toegenomen namelijk van 192 miljoen gulden in 1980 tot 310 miljoen gulden in 1984. Van deze export werd 290 miljoen gulden op de EG-markt gehaald, dat is 94% van de totale exportwaarde. De export naar landen buiten de Europese Gemeenschap is met

Tabel 3.2 Procentuele verdeling van de Belgische export van conserven- en diepvriesgroenten naar landen van bestemming

Bestemming		1980	1981	1982	1983	1984
Frankrijk	conserven	3	7	5	8	8
	diepvries	8	11	13	13	16
	Totaal	11	18	18	21	24
Nederland	conserven	12	14	17	15	11
	diepvries	5	4	4	4	5
	Totaal	17	18	21	19	16
BRD	conserven	52	42	38	34	29
	diepvries	10	10	9	8	10
	Totaal	62	52	47	42	39
Italië	conserven	0	0	0	0	0
	diepvries	0	0	0	0	0
	Totaal	0	0	1	1	1
Verenigd Koninkrijk	conserven	3	4	5	5	6
	diepvries	2	2	3	5	6
	Totaal	5	6	8	10	12
Ierland	conserven	0	0	0	0	0
	diepvries	0	0	0	0	0
	Totaal	0	0	1	1	1
Denemarken	conserven	0	0	1	0	0
	diepvries	0	0	0	1	1
	Totaal	1	1	1	1	1
Griekenland	conserven	-	0	0	0	0
	diepvries	-	0	0	0	0
	Totaal	-	0	0	0	0
Niet-EG landen	conserven	3	3	3	3	4
	diepvries	1	2	1	2	2
	Totaal	4	4	4	5	6
Totaal		100	100	100	100	100

Bron: Eurostat m.b.v. Exmis

21 miljoen gulden relatief gering. De Verenigde Staten was in 1984 met 11 miljoen gulden de belangrijkste afnemer van groenteconserven buiten de EG. Het betrof hier vooral champignonconserven (3,2 miljoen gulden), erwten (1,0 miljoen gulden) en overige conserven (6,7 miljoen gulden).

De totale EG-export van conservengroenten nam in 1984 ten opzichte van 1983 toe met ruim 4%. Van de op een na belangrijkste exporteur van conservengroenten, Frankrijk, nam de export evenwel af en wel met ruim 1%. Van Nederland daarentegen, sedert 1983 de belangrijkste exporteur van conservengroenten van de EG, nam de export in 1984 toe met bijna 12% tot bijna 333.000 ton.

België behoort na Nederland en Frankrijk tot de belangrijkste exporteurs van de EG zoals blijkt uit tabel 3.3 en 3.4.

Tabel 3.3 Export EG-landen van conservengroenten in 1000 kg (excl. tomatenprodukten)

	1980	1981	1982	1983	1984
België	138.713	147.092	165.292	189.022	184.343
Frankrijk	324.607	303.047	273.059	278.541	275.099
Nederland	247.231	249.592	272.904	297.411	332.601
BRD	35.602	48.660	50.090	52.082	57.220
Denemarken	7.455	7.359	7.387	7.725	8.983
Griekenland	-	62.933	61.223	68.991	71.336
Verenigd Koninkrijk	32.546	29.020	31.614	37.143	39.943
Ierland	920	1.714	1.064	615	662
Italië	44.691	51.696	48.144	43.512	44.529
Totaal	831.765	901.113	910.777	975.042	1.014.716

Tabel 3.4 Aandeel belangrijkste exporteurs in %

	1980	1981	1982	1983	1984
België	16,7	16,3	18,2	19,4	18,2
Frankrijk	39,0	33,6	30,0	28,6	27,1
Nederland	29,7	27,7	30,0	30,5	32,8
Totaal	85,4	77,6	78,2	78,5	78,1

Bron: Eurostat m.b.v. Exmis

Uit tabel 3.4 blijkt verder dat het aandeel van Frankrijk de afgelopen vijf jaar sterk is gedaald namelijk van 39% in 1980 tot 27% in 1984. Absoluut bedroeg deze exportdaling bijna 50.000 ton. Deze cijfers kunnen echter een enigszins vertekend beeld geven omdat naar alle waarschijnlijkheid het Franse conservenbedrijf Bonduelle een belangrijk deel van haar export via haar Belgische dochteronderneming NV Nieuwe Marie Thumas laat geschieden. De Belgische exportcijfers kunnen daardoor enigszins geflatteerd zijn.

Niettemin is België sterk vertegenwoordigd op de Europese markt waar de concurrentie op deze enigszins verzadigde markt, waar sprake is van overproductie met dientengevolge lage financiële opbrengsten, groot is.

Met name op de Westduitse markt waar een groot deel van de Belgische export op gericht is, ondervindt men concurrentie van zowel het Franse als het Nederlandse aanbod. Het invoeraandeel van België op de Westduitse

Tabel 3.5 Invoer van groenteconserven in West-Duitsland (in 1000 kg)

	1980	1981	1982	1983	1984
Totale invoer	692.677	710.888	683.458	701.933	683.040
Waarvan uit:					
België	95.931	87.749	89.428	94.268	89.903
Frankrijk	193.010	183.806	162.242	169.582	158.799
Nederland	223.961	255.605	274.066	291.686	282.697
Italië	25.660	30.443	23.793	18.690	13.570
Verenigd Koninkrijk	763	731	1.405	1.881	2.887
Ierland	81	94	60	46	103
Denemarken	2.558	3.787	3.746	3.613	3.863
Griekenland	-	3.466	3.819	5.820	6.516

markt bedroeg in 1984 ruim 13%. Ten opzichte van 1980 is dit aandeel nauwelijks gewijzigd zoals blijkt uit tabel 3.5 en 3.6.

Tabel 3.6 Invoeraandeel in %

	1980	1981	1982	1983	1984
Frankrijk	27,9	25,9	23,7	24,2	23,3
België	13,9	12,3	13,1	13,4	13,2
Nederland	32,3	36,0	40,1	41,6	41,4
Totaal	74,1	74,2	76,9	79,2	77,9

Naast West-Duitsland zijn ook Frankrijk, Nederland en het Verenigd-Koninkrijk belangrijke afnemers van Belgische conservengroenten. De export naar de vier bovengenoemde landen omvatte in 1984 bijna 92% van de totale Belgische export zoals blijkt uit tabel 3.7.

Tabel 3.7 Export van conservengroenten vanuit België naar belangrijkste landen van bestemming (in 1000 kg)

	1980	1981	1982	1983	1984
Totale export	139.631	147.863	165.771	190.011	184.946
Waarvan naar:					
BRD	95.931	87.749	89.428	94.268	89.903
Nederland	22.863	28.581	40.524	43.268	35.594
Frankrijk	6.454	13.899	13.007	22.342	24.820
Verenigd Koninkrijk	5.598	7.898	11.147	14.299	19.252

De export bestaan voor ruim 34% uit de bulkprodukten erwten en bonen. De afzet van erwten in blik en glas vindt vooral plaats naar West-Duitsland en Nederland. Naar West-Duitsland werd in 1984 ruim 14.000 ton geëxporteerd en naar Nederland ruim 11.000 ton. De export van erwten in blik en glas naar Nederland is sedert 1981 meer dan verdubbeld met als topjaar 1983 toen de export 13.750 ton bedroeg.

Bij bonenconserven is West-Duitsland eveneens het belangrijkste land van bestemming. Dit land nam in 1984 ca. 19.000 ton voor haar rekening

ofwel bijna 65% van de totale Belgische export van bonen in blik en glas. Nederland nam in 1984 met een invoer van 3.750 ton een bescheiden derde plaats in na Frankrijk dat in het zelfde jaar 4.900 ton bonen uit België importeerde.

Tabel 3.8 geeft een opsomming van de export van groeteconserven naar produkt.

Tabel 3.8 Export van groenteconserven vanuit België naar soort
(in 1000 kg)

	1980	1981	1982	1983	1984
Totale export	138.713	147.092	165.292	189.022	184.343
Waarvan:					
Erwten	27.173	26.231	31.343	40.948	33.137
Bonen	19.191	28.238	31.595	34.579	30.149
Overigen	76.509	90.454	90.667	105.157	111.275

Bron: Eurostat m.b.v. Exmis

De groep "Overigen" omvat o.a. peen, een combinatie van peen, erwten en schorseneren.

België is na Frankrijk de belangrijkste exporteur van erwten in blik en glas van de EG. In 1984 werd 30% van de totale EG-export van erwten door België gerealiseerd. Frankrijk nam bijna de helft van de totale export voor haar rekening terwijl Nederland met een aandeel van bijna 9% de derde plaats in nam.

Bij bonenconserven is Frankrijk met een aandeel van 40% in 1984 in de totale EG-export wederom de belangrijkste exporteur gevolgd door Nederland en België met een exportaandeel van respectievelijk 25 en 21%.

3.3 Export van diepvriesgroenten

De export van diepvriesgroenten heeft in België een zeer spectaculaire groei doorgemaakt. De export die in 1970 nog slechts 7.200 ton bedroeg, was in 1984 toegenomen tot ruim 126.000 ton. In waarde bedroeg de export in 1984 ruim 196 miljoen gulden tegenover bijna 67 miljoen gulden in 1980. België is de afgelopen jaren andere belangrijke exporteurs van diepvriesgroenten zoals Frankrijk en Nederland voorbij gestreefd. België is momenteel veruit de belangrijkste exporteur van diepvriesgroenten van de EG zoals blijkt uit tabel 3.9 en 3.10.

Tabel 3.9 Export EG-landen van diepvriesgroenten in 1000 kg in 1980-1984

	1980	1981	1982	1983	1984
België	48.142	63.265	74.882	97.682	126.227
Frankrijk	32.708	33.226	37.802	35.940	47.075
Nederland	45.144	57.207	58.800	60.802	63.345
Verenigd Koninkrijk	36.317	30.518	30.539	30.820	24.859
Ierland	729	719	462	829	632
Italië	40.829	46.749	43.999	31.746	38.105
Griekenland	-	370	151	110	1.089
BRD	11.828	15.190	13.099	16.067	14.556
Denemarken	10.318	16.992	18.612	25.746	30.724
Totaal	226.015	264.236	278.346	299.742	346.612

Tabel 3.10 Aandeel belangrijkste exporteurs in %

	1980	1981	1982	1983	1984
België	21,3	23,9	26,9	32,6	36,4
Nederland	20,2	21,7	21,1	20,3	18,3
Frankrijk	14,5	12,6	13,6	12,0	13,9
Italië	18,1	17,7	15,8	10,6	11,0
Totaal	73,9	75,9	77,4	75,5	79,6

Bron: Eurostat m.b.v Exmis

De export was in 1984 voor ca. 92% gericht op vier belangrijke afnemers te weten Frankrijk, Nederland, West-Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Frankrijk was in 1984 met 49.000 ton de belangrijkste afnemer gevolgd door West-Duitsland met 32.000 ton. In tabel 3.11 wordt een overzicht gegeven van de export van diepvriesgroenten naar de belangrijkste landen van bestemming.

Tabel 3.11 Export van diepvriesgroenten vanuit België naar belangrijkste landen van bestemming gedurende 1980-1984 in 1000 kg

	1980	1981	1982	1983	1984
Totale export	48.142	63.265	74.882	97.682	126.227
waarvan naar:					
Frankrijk	14.391	23.375	29.431	37.971	48.786
BRD	18.790	21.329	21.961	24.770	32.858
Verenigd Koninkrijk	3.195	5.007	8.257	14.981	19.458
Nederland	9.021	9.424	10.290	11.673	14.679

Bron: Eurostat m.b.v Exmis

Belangrijke exportprodukten zijn doperwten, bonen en spinazie. De export van bonen is vooral gericht op Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Deze twee landen namen in het afgelopen jaar respectievelijk 9.950 en 6.050 ton voor hun rekening op een totale export van 23.300 ton.

Bij spinazie is Frankrijk veruit de belangrijkste afnemer. Naar dit land werd in 1984 7.000 ton uitgevoerd, dat is 65% van de totale export van dat jaar. Frankrijk wordt voor België als importeur van spinazie steeds belangrijker. In 1980 werd nog maar 48% van de totale export van spinazie naar dat land getransporteerd.

In tabel 3.12 wordt de export van diepvriesgroenten uitgesplitst naar soort en belangrijkste landen van bestemming.

3.4 Import van verwerkende groenten

Door België wordt nog een aanzienlijke hoeveelheid conserven- en diepvriesgroenten ingevoerd. De totale hoeveelheid bedroeg in 1984 bijna 106.000 ton (exclusief tomaten- en aardappelprodukten). Hiervan had 82.000 ton betrekking op conservengroenten en 24.000 ton op diepvriesgroenten. De totale invoerwaarde bedroeg in 1984 bijna 273 miljoen gulden. Hiervan had 46 miljoen gulden betrekking op diepvriesgroenten.

Van de conserven zijn de belangrijkste invoerprodukten: tafelzuren, champignons en bonen zoals blijkt uit tabel 3.13. De invoer van asperges is naar hoeveelheid gemeten betrekkelijk gering maar door de hoge waarde

Tabel 3.12 Export van diepvriesgroenten naar soort en belangrijkste landen van bestemming (in 1000 kg)

	1980	1981	1982	1983	1984
Bonen	6.503	9.189	13.378	18.808	23.296
waarvan naar:					
Frankrijk	2.121	3.789	5.285	7.531	9.949
Verenigd Koninkrijk	1.072	1.741	2.726	4.299	6.066
BRD	1.552	1.844	2.596	3.299	3.074
Nederland	1.692	1.509	1.997	2.178	2.363
Spinazie	6.107	7.336	7.981	9.130	10.756
waarvan naar:					
Frankrijk	2.954	4.395	4.869	5.892	7.034
BRD	1.601	1.401	1.150	1.176	1.551
Erwten	2.984	3.357	3.968	7.910	10.530
waarvan naar:					
Frankrijk	760	1.345	1.948	4.410	4.742
BRD	987	1.244	940	1.132	2.009
Nederland	1.175	694	832	1.374	1.259
Verenigd Koninkrijk	10	18	63	302	1.367
Overige groenten	32.548	43.383	49.555	61.834	81.645
waarvan naar:					
Frankrijk	8.556	13.846	17.329	20.408	27.061
BRD	14.650	16.840	17.275	29.163	26.224
Nederland	5.247	6.391	6.352	7.328	10.323
Verenigd Koninkrijk	1.811	2.931	5.091	10.011	11.397

Bron: Eurostat m.b.v Exmis

Tabel 3.13 Invoer van verwerkte groenten (in 1000 kg)

	1980	1981	1982	1983	1984
Conserven	78.745	76.262	77.839	72.212	81.806
waarvan:					
Tafelzuren	8.251	9.895	10.683	8.826	9.216
Champignons	13.459	13.518	15.086	13.933	14.956
Bonen	10.012	10.169	9.548	8.668	11.121
Diepvries	17.714	17.029	14.522	18.618	23.766
waarvan:					
Doperwten	3.789	3.692	1.606	2.578	3.514
Bonen	2.673	3.142	2.907	3.622	3.618
Spinazie	3.678	3.572	3.570	4.021	3.726

Bron: Eurostat m.b.v. Exmis

van het produkt scoort zij vrij hoog in de rangorde van belangrijkste invoerprodukten. Totaal werd in 1984 2.300 ton asperges ingevoerd met een waarde van 16,8 miljoen gulden. Qua hoeveelheid is de invoer van dit produkt sinds 1980 met ruim 1.800 ton gedaald. Door de hogere gemiddelde prijs is de waarde sedert dat jaar met 16,7 miljoen gulden nagenoeg onveranderd gebleven.

Nederland is sedert 1984 de belangrijkste leverancier van conservengroenten van België. In dat jaar werd 33.700 ton uit Nederland ingevoerd. Deze hoeveelheid vertegenwoordigde een waarde van 96 miljoen gulden. Ten opzichte van 1980 is de invoer van conservengroenten uit Nederland met meer dan 50% gestegen namelijk van 22.300 ton in 1980 tot 33.700 ton in 1984.

Een andere belangrijke leverancier van België is Frankrijk. Dit land exporteerde in 1984 32.600 ton conservengroenten naar België met een waarde van 81 miljoen gulden.

Met een invoer van 9.000 ton champignons in 1984 is Frankrijk de belangrijkste leverancier van dit produkt in België. Nederland exporteerde in dat jaar 5.900 ton naar België. Frankrijk en Nederland namen hierbij nagenoeg de gehele Belgische import van champignonconserven voor hun rekening. Ook voor diepvriesgroenten zijn Nederland en Frankrijk de belangrijkste leveranciers. In 1984 verzorgde deze twee landen 16.200 ton van de totale invoer van diepvriesgroenten. Van deze hoeveelheid nam Nederland 9.000 ton voor haar rekening. België importeerde vanuit Nederland vooral spinazie.

4. AANKOPEN EN CONSUMPTIE VAN VERWERKTE GROENTEN

4.1 Ontwikkeling verbruik verwerkte groenten

De totale consumptie van verse- en verwerkte groenten bedroeg in 1983 ruim 88 kg per hoofd van de bevolking. Van deze hoeveelheid had 78 kg betrekking op verse groenten, ca. 8 kg op conservengroenten en 2,4 kg op diepvriesgroenten.

De consumptie van conservengroenten stabiliseert zich de laatste jaren rond de 8 à 8,5 kg per hoofd van de bevolking. Evenals in veel andere EG-landen zit er nog nauwelijks groei in de consumptie van conservengroenten. De consumptie van verwerkte groenten en conservengroenten in het bijzonder wordt nog weleens bepaald door externe factoren zoals extreme weersomstandigheden waardoor de aanvoer van verse groenten stagneert en de prijs van het verse produkt hoog is.

De consument wil in zo'n situatie nog weleens conservengroenten consumeren. De consumptieve bestedingen van deze produkten nemen nog toe. Dit vindt vooral zijn oorzaak in de hogere uitgaven voor "duurdere" conserven zoals champignons.

Hoewel de consumptie van diepvriesgroenten wat schommelingen vertoont neemt deze door de jaren heen vrij sterk toe. De consumptie die in 1977 nog 1,8 kg per hoofd van de bevolking bedroeg was in 1984 gestegen tot 2,6 kg per hoofd. Hoewel deze toename van bijna 50% vrij fors is behoren de Belgen zeker niet tot de grootste verbruikers van diepvriesgroenten.

Aangenomen mag worden dat het verbruik van diepvriesgroenten ten dele ten koste is gegaan van de consumptie van conservengroenten. Andere factoren die een rol hebben gespeeld in de toename van het verbruik van diepvriesgroenten zijn o.a. het gebruik van maaltijden buitenshuis. De bestedingen van maaltijden buitenshuis zijn sinds 1977 gestegen met 80% nl. van 2.060 Bfr. tot 3.700 Bfr. per persoon per jaar in 1984. De horeca is namelijk een van de grootste afnemers van diepvriesgroenten. In de tweede plaats is de penetratie van diepvrieskisten e.d. in gezinshuishoudingen sterk toegenomen. In 1977 bezat 52% van de gezinshuishoudingen een diepvriezer tegenover 71% in 1984. Door de aanwezigheid van deze diepvriezers thuis zal de consument eerder geneigd zijn diepvriesgroenten te kopen dan wanneer men niet over zo'n diepvriezer zou beschikken. Ook heeft de vergroting van het assortiment en de kwaliteitsverbetering van het produkt bijgedragen aan het toegenomen verbruik van het diepvriesprodukt. Het aandeel "klassieke" diepvriesgroenten zoals prinsessebonen en spinazie in de totale consumptieve bestedingen van diepvriesgroenten is de laatste jaren gedaald. In 1977 had nog 8% van de bestedingen betrekking op prinsessebonen tegenover 6,5% in 1984. Voor spinazie liggen deze verhoudingscijfers op respectievelijk 18 en 14%. Vertaald naar hoeveelheden komen deze verhoudingscijfers nog ongunstiger te liggen. De consumptie van prinsessebonen bedroeg in 1977 6,8% van de totale consumptie van diepvriesgroenten tegenover 5,3% in 1984. Spinazie maakte in 1977 22% van de totale consumptie uit tegenover 16% in 1984.

Diepvriesgroenten worden vooral gekocht in filiaalbedrijven. In 1983 werd 37% van de aankopen in filiaalbedrijven gedaan. Hetzelfde is van toepassing voor conservengroenten. In hetzelfde jaar werd 40% van de aankopen in dit winkeltype gepleegd.

Warenhuizen scoren eveneens vrij hoog. Ca. 20% van de diepvriesgroenten werd via dit winkelkanaal aangekocht. Voor conservengroenten ligt het percentage op 22. Het belang van kruideniers in de consumenten aankopen van diepvries- en conservengroenten is vrij gering; in 1983 was dit respectievelijk 7 en 6%. De groothandel daarentegen bezet de derde plaats in de rangorde van belangrijkste aankoopkanalen van diepvriesgroenten. In 1983 werd 11% via dit kanaal verkocht; conservengroenten echter voor slechts 5%.

5. SLOTOPMERKING

De markt voor conservengroenten vertoont reeds enkele jaren verzadigingsverschijnselen voornamelijk als gevolg van toenemende produktie en een dalende consumptieve vraag. Oplopende voorraden hebben reeds menig fabrikant voor financierings- en liquiditeitsproblemen gesteld.

Een strenge winter zoals die van 1983/1984 of een zeer droge zomer waarbij een tekort aan verse groenten ontstaat doet de vraag naar conservengroenten opleven. Hetzelfde kan worden gezegd bij incidentele situaties zoals bij de Tsjernobyl-kernramp, die een tijdelijke vergroting in het conservenverbruik in Nederland liet zien. Fabrikanten worden dan in de gelegenheid gesteld de voorraden te ruimen.

De consumptie van conservengroenten neemt niet of nauwelijks toe terwijl de produktie in België de laatste jaren sterk is gestegen. Het gevolg hiervan is dat de export eveneens sterk is toegenomen. De Belgische conservenindustrie is door fusies en bedrijfssluitingen de laatste jaren sterk uitgedund. De overgebleven bedrijven hebben hun produktiviteit sterk kunnen verhogen met als gevolg dat op een enkel bedrijf na de sector weer winstgevend kan produceren. Het ziet er naar uit dat België zijn positie op de EG-markt zal kunnen handhaven of wellicht nog iets verbeteren.

De export van conservengroenten is sedert 1980 sterk toegenomen terwijl die van de EG stagneerde. Frankrijk, de belangrijkste exporteur van groenteconserven van de EG, zag zijn export zelfs teruglopen. De handel van de drie belangrijkste exporteurs te weten Frankrijk, Nederland en België, is vooral gericht op West-Duitsland.

Vergroting van het marktaandeel van het ene land zal waarschijnlijk ten koste gaan van het marktaandeel van het andere land.

Op de Westduitse markt spelen een aantal factoren een rol die een negatieve invloed kunnen hebben op de export van groenteconserven van België als mede van andere exporteurs. Het binnenlands verbruik van conservengroenten in West-Duitsland neemt niet meer toe hetgeen nog wordt versterkt door een afnemende bevolking. Bovendien nemen de consumptieve bestedingen van voedingsmiddelen enigzins af.

Er is in West-Duitsland een duidelijke concentratie van detailhandelsorganisaties in gang gezet. Deze organisaties met een uitgebreid net van detailhandelsverkooppunten kunnen exporteurs van groenteconserven min of meer dwingen tegen lage prijzen te leveren.

Behalve concurrentie van andere EG-landen kan men van tijd tot tijd te maken krijgen met een sterk aanbod op de Westduitse markt van conserven uit niet EG-landen. Te denken valt hierbij aan de Oostbloklanden die veelal uit politieke overwegingen (deviezen) grote hoeveelheden conserven tegen lage prijzen naar het Westen exporteren.

In hoeverre België deze ontwikkelingen het hoofd kan bieden hangt vooral af van de inventiviteit van de producenten. Een kwalitatief goed produkt tegen een concurrerende prijs zal er zeker toe bijdragen het marktaandeel op de Westduitse markt alsmede op ander afzetmarkten te handhaven of zelfs uit te breiden. Hierbij dient men ook aandacht te besteden aan nieuwe produkt/marktcombinaties.

De export van diepvriesgroenten vertoont echter betere perspectieven dan die van conservengroenten. De vraag naar diepvriesgroenten neemt nog steeds toe zowel in België als in andere landen van de EG.

Aan de toenemende vraag naar diepvriesgroenten liggen een aantal factoren ten grondslag. De penetratiegraad van diepvrieskisten e.d. wordt steeds hoger waardoor het thuisconsumeren van diepvriesgroenten steeds gemakkelijker wordt. Diepvriesgroenten worden steeds beter verkrijgbaar

hetgeen mede te danken is aan de detailhandel die steeds beter inspeelt op de vraag naar het diepvriesprodukt, terwijl tegelijkertijd ook de presentatie van het produkt is verbeterd.

Een niet onbelangrijke rol speelt de kwaliteit van het diepvriesprodukt die de laatste jaren sterk verbeterd is terwijl ook het assortiment is verbreed.

Het ziet er naar uit dat de Belgische diepvriesindustrie haar sterke positie op de Europese markt nog zal kunnen versterken gezien het feit dat de investeringen in deze sector sterk toenemen. Deze investeringen hebben zowel betrekking op uitbreiding van bestaande produktiecapaciteit als op de vestiging van nieuwe produktie-eenheden. De produktie zal hierdoor de komende jaren sterk toenemen met als gevolg dat de druk op belangrijke exportmarkten zoals de Bondsrepubliek Duitsland eveneens sterk zal toenemen. Het creëren van overcapaciteit is door de enorme investeringen niet ondenkbeeldig.

De Belgische diepvriesindustrie is met haar familiale karakter over het algemeen kleinschalig van opzet wat een voordeel is ten aanzien van de flexibiliteit. De industrie kan door haar kleinschaligheid veelal goedkoper produceren en daardoor beter inspelen op zich wijzigende marktomstandigheden. Diezelfde kleinschaligheid kan op den duur ook remmend werken in het streven van de industrie haar marktpositie te verbeteren.

Er bestaat geen of nauwelijks enige samenwerking tussen de individuele diepvriesproducenten. Ook een kwaliteitsmerk ontbreekt. De meeste producenten produceren onder private-label. Men is hierdoor meer afhankelijk van afnemers dan wanneer men merkartikelen produceert. Dit hoeft echter op dit moment geen problemen op te leveren gezien het feit dat de vraag naar diepvriesgroenten groeit.

6. STERKE- EN ZWAKKE PUNTEN GROENTEVERWERKENDE-INDUSTRIE

Sterke punten

- Jonge en daardoor moderne diepvriesindustrie
- Nagenoeg gehele verwerkende-industrie geconcentreerd binnen een belangrijk tuinbouwgebied
- Goede begeleiding telers en industrie via bedrijfsleven en overheid
- Door kleinschaligheid kan de diepvriesindustrie goed inspelen op wijzigende marktomstandigheden
- Zwakke conservenindustrie is in staat gebleken via reorganisatie redelijk goed draaiende bedrijfstak te worden
- Goede samenwerking binnen de conservenindustrie
- Toenemende spreiding van de afzet van vooral conservengroenten

Zwakke punten

- Veel en relatief kleine diepvriesbedrijven die onafhankelijk van elkaar produceren
- Geen of weinig grote merken binnen de diepvriesindustrie
- Geen of nauwelijks bereidheid tot samenwerking van diepvriesbedrijven
- De verkoop van diepvriesgroenten is vooral gegroeid door de lage prijs van het produkt en niet zozeer door een uitgestippeld marketing-beleid
- Een vrij smal assortiment diepvriesgroenten

LITERATUUR

- LEI, 1983. Economische analyse van de produktie en afzet van enkele belangrijke groenten in West-Vlaanderen.
- LEI, 1983, 1984. Verbruikersspannel.
- LEI, 1978. Analyse van de structuur en de afzet in de groentesector.
- Produktschap voor Groenten en Fruit, Marktinfo's, Verwerkt produkt.
- LEI, LEI-statistieken.
- Landbouwtijdschrift, mei-juni 1982.
- Nationaal Instituut voor de Statistiek, Brussel, land- en tuinbouwtelling per 15 mei.
- CV Veiling "REO", Jaarverslag 1984.
- CBS Maandstatistiek van de landbouw.
- LEI, Brussel, 1983. Studie van de afzet van enkele land- en tuinbouwprodukten in het binnen- en buitenland.
- Nationale Bank van België NV.
- Groepering van Fabrikanten van Ingelegde Groenten, Brussel.
- Vereniging van Nederlandse Groente- en Fruitverwerkende-industrie, Leiden.
- Commissie van de Europese Gemeenschappen, Brussel, veertiende financieel verslag, 1984.